

EL TEMPS

JOANJO

PREMI DE NOVEL·LA CIUTAT D'ALZIRA

GARCIA

ÉS MENTIDA

I

1

Tinc entre cinc i sis anys quan una nit de tempesta em desperte de sobte i vaig a l'habitació dels pares perquè vull dormir amb ells. Del record sols rescate els últims moments que, amb els anys, he vestit amb llampecs i trons. No sé com hi arribe, ni sé què els dic. Només comprenc que tinc por, que no vull dormir sol, que la matinada guarda perills que preferisc estalviar-me. He oblidat què em responen, però la frase comença per no. Mon pare m'acompanya fins al saló i m'assenyala un passadís en tenebra que s'enfosqueix a l'altura de la porta de la meua cambra. Em gire per última vegada i li ho explique:

–Papa, tinc por.

–Por de què?

No conteste. Por de què, por de què? Tinc entre cinc i sis anys! Tinc por de les bruixes i dels fantasmes. L'escena deu succeir entre 1980 i 1981. Tinc por de les bruixes i dels fantasmes!

–Por de què? –somriu sorneguer mentre espera la meua resposta.

Por de què, por de què? Tinc entre cinc i sis anys! Tinc por de les bruixes i dels fantasmes. Però no li ho dic. Què pensaria de mi? Mon pare és el meu heroi. No vull que es faça una falsa impressió: no sóc un cagat, simplement tinc por de les bruixes i dels fantasmes. Així que m'ho calle i enfile cap a l'habitació desafiant la foscor i les criatures que hi habiten. I m'adorm. M'adorm amagat entre les mantes per si apareixen els fantasmes. M'adorm. I, encara que aquell dia no vénen, tinc la convicció que un dia vindran.

2

Anys després li conte l'anècdota a una dona amb qui compartisc sostre i llençols. El sol escalfa amb bondat infinita els nostres cossos extenuats pels vaivens del sexe matiner. Som tan a prop i ens contagiem tanta vitalitat que acabem prometent-nos amor etern i ens marquem uns objectius vitals que es resumeixen a consolidar les faenes respectives i tindre fills que ens desperten a les matinades. La promesa no té en compte que vivim separats per més de tres-cents quilòmetres, però l'estima ens fa cobrir aquest detall amb un tel d'irrellevància. A poc a poc, la conversa naufraga en les nostres infanteses. Jo narre aquell episodi i ella ho troba interessantíssim, aclaridor del meu caràcter. M'explica que en aquell moment

jo havia d'haver-me comportat com un xiquet, que havia d'haver plorat i haver protestat fins que els pares es rendiren i m'acolliren en el seu llit, que havia d'haver respost la pregunta *por de què, por de què?* M'enlluerna el seu raonament. Era un xiquet i havia d'haver-me comportat com un xiquet. Clar i ras. Ara bé, ella no va conèixer la mirada inflexible del meu pare ni el seu somriure burleta. Resultava més senzill enfrontar-se a les bruixes!

3

Les bruixes i els fantasmes ens marquen el camí. Les primeres passes s'alimenten de les negacions. Aprenem a no confiar en nosaltres. I si no n'aprenem ens suspenen.

La por és el principal capital d'aquesta societat nostra; vesteix l'uniforme dels revisors del tramvia, vibra en les veus dels mestres d'escola i ens amanseix la tendència natural a equivocar-nos.

La por fa que la gent, la mateixa gent que no ens perdona les nostres errades, es mostre comprensiva davant les nostres passivitats, davant de les inaccions diàries. D'això vull escriure: de la por i les seues conseqüències, del no fer res o d'equivocar-se. He de posar paraula sobre paraula de quina manera em vaig enfonsar la vida. Aquesta vida plàcida i rutinària que ha estat falsament fugint dels errors.

Quan mire aquella dona estem en 2004 i tinc trenta anys. Encara conserve fe en la vida, malgrat que hi ha símptomes inequívocs que no és com ens la van contar. Però això poc m'importa llavors. Sobre el matalàs ens contagem un amor vertiginós i furibund. I, de sobte, la sent com una àncora, com un camí, com una ambició. A la nit, mentre ensume els seus cabells rulls, pense que ella és la resposta a les preguntes que m'he fet. A la matinalada em vindran ganes de mossegar-la, i la mossegaré. La mossegaré tendrament mentre juguem a despullar-nos. Però quan assaborisca la seua carn desperta m'adonaré que té el mateix gust que d'altres promeses que ja he tastat i que es van desunflar. Tot i així ignoraré el gust de realitat d'aquell tast i em concentraré a pensar que he trobat el rastre de l'esperança, que he de resseguir les pistes per aquesta senda, que he d'abandonar-me a la il·lusió. I m'hi abandone. M'hi abandone.

Des de Ròmul fins a José Arcadio Buendía les morts tenen la virtut de ser fundacionals. Tanmateix, la gent comuna conspira, les negocia, necessita compartir l'anhel abans de materialitzar-lo.

Una ganivetada basta per matar un Cèsar, però calen seixanta senadors. Seixanta senadors i un Brut. Seixanta ganivetades republicanes i un home honrat que assassine la tirania. Ara bé; el resultat és una altra cosa.

6

El juny de 2015, quan tinc l'accident amb la moto i em trenque les cames, ella, Cristina, vindrà a visitar-me. De totes les meues epopeies amoroses no serà la més clamorosa, però sí la més duradora. Potser perquè en 2005 arribem a l'acord que hem exhaurit tot el nostre capital amatori i que és millor que cadascú emprenga el seu camí. I l'emprenem, i aprenem a reconèixer-nos en la distància, a estimar-nos sense reclamacions, a reconciliar-nos amb les expectatives que havíem projectat sobre la superfície dels llençols d'aquell pis del carrer dels Centelles, de sostres alts, amb una talla de motius florals, que remetia a una primavera que semblava a punt d'esclatar. Però que no rebenta, simplement es marceix.

Després de l'accident, quan Cristina s'agafa uns dies de vacances i ve a l'hospital per veure'm, sent que tindre-la al costat és un privilegi. I, malgrat que no queda ni el cadàver del nostre amor, continua semblant-me que ella era la resposta a les preguntes que

m'havia fet. El problema és que ja no recorde quines preguntes m'havia fet, ni per quin motiu, ni tan sols si m'interessa esbrinar-les.

7

A Cristina l'he conservada en les meues vores emocionals, en part perquè li dec la lliçó que els records són com les cabres. Sí, sí, com les cabres; un ramat indòcil que ens assalta els marges de la consciència, vagareja sense rumb, envaeix pastures que no els corresponen i amb el dringar de l'esquella ens avisen que sempre ens estan rondant i que quan no tinguen suficient aliment vindran a queixalar-nos els peus. I nosaltres fem de pastors d'aquests records, d'aquestes cabres, quan ens els mirem. I com els pastors, fem pudor d'excrements, de suors enganxades pel pas dels dies. I tenim les dents corcades per les càries i l'alé ens fa pudor de vi agre. I carreguem un sarró ple de culpes i ens pixem a les mans per guarir-nos les durícies dels palmells. I en la migdiada ens arraulim sota una manta al recer de la paret d'una cabana. I vetlem la nit entre la por, el fred i l'entreson, amb l'ull alerta per si vénen els fantasmes. I de vegades vénen. Vénen i ens queixalen els peus.

El trenta de març de 2015 la roda de darrere de la moto llisca sobre les quatre gotes de plugim que han caigut aquella vesprada. Intente redreçar la direcció, però em resulta impossible. Caic a l'asfalt, rodole fins al voral i em trenque les cames. Me les destrosse contra un pi jove que em deixa tatuada la seua escorça en ambdós peronés. I encara com isc ben parat d'aquell accident. Durant l'hospitalització una de les visites que més agraiisc és la Cristina. Una dècada després la continue veient com una àncora, com una ambició, com un camí. La distància del temps ha matisat la visió. Ara sé cert que no és la meua àncora i que jo sóc expert a eixir-me'n del camí, però amb el seu humor sense estridències i amb les seues reflexions m'alimenta l'ambició. Encara que és una voracitat sense el tel del desig.

Arriba Cristina i em prepara una dieta dura d'exigències, sense contemplacions. Així, la primera cosa que em diu en veure'm és que tinc un aspecte fatal. I la segona és que què pense fer mentre em recupere. Els metges m'han donat un termini aproximat de nou mesos fins que em puga reincorporar a la faena. Resulta curiós perquè fins que arriba ella ningú abans m'ho havia preguntat amb tanta cruesa. La gent ha vingut, m'ha examinat com una joguina trencada i m'ha fet entendre que encara he tingut sort, que ja no tinc edat per anar amb la moto,

que és millor que descanse. Però Cristina m'ha sostingut la mirada i m'ha escopit això de què pense fer ara. Li dic que mentre em dure la baixa escriuré. Tinc un argument que em ballava fa anys pel cap i ara que sóc un invàlid momentani podré parar la música i abocar-lo en paper. La metàfora del ball no se m'ocorre mentre parle amb Cristina. A ella només li dic que desitge començar una novel·la. Fa un gest que deambula entre la incredulitat i la desconfiança. Escriure? Sobre què? Li dic que escriuré sobre la meua infantesa, sobre el poble, sobre les mentides que ens contaven, sobre la justícia, el valor i la moral i totes aquestes supersticions tan del segle xx. Em busca la mirada que jo li estava esquivant i m'amolla la seua sinceritat sense misericòrdia.

—I no serà molt avorrida?

9

Hi ha tanta justícia poètica al món com tants pocs bons poetes. Caure de la moto n'és una petita mostra. De vegades construïm les casualitats i en diem atzar.

—I no serà molt avorrida?

M'agrada que Cristina em faça preguntes. Les preguntes que ningú em fa, les preguntes que jo evite. Cristina és com les cabres dels meus records.

Vull fer una novel·la diferent, li aclarisc. Li explique que el meu objectiu és recrear el petit univers que era el poble on passava els estius i abordar la narració des de l'espai i no des del temps. No m'entén i torne a la càrrega. Vull que el protagonisme estiga en els carrers i en les cases on van succeir totes les coses que he estat compilant i les que encara em resten per recollir. El temps només serà l'escenari. Em cal, li insistisc, invertir els terminis de l'equació. Al llarg de l'argument els diversos passats s'hi barrejaran. Torna a no entendre'm i, quan se'n va, em pregunte si la idea és massa esbojarrada, si la conte malament o, senzillament, si seré capaç de plasmar-la com l'he imaginada. I no és l'únic interrogant que em cou. La veu de Cristina m'ha deixat un dubte en el registre d'entrada; i no serà molt avorrida?

No, no serà molt avorrida. Serà una novel·la omnívora. Però això encara no li ho puc explicar perquè he d'aclarir què vol menjar-se.

Capítol I. El tretze de juny de 1982 jugue amb una pilota davant la casa dels meus iaïos, al poble. La pilota és de cuir, però jo tinc només huit anys i dic que és de *reglament*, com si el *reglament* fóra un material; concretament

del material amb què es fan les pilotes perquè no conec cap altra cosa que siga de *reglament*.

12

El tretze de juny de 2012, encara no m'he trencat les cames, tinc trenta-huit anys i celebre l'aniversari del meu fill. Robert bufa les sis espelmes que decoren un pastís de xocolata mentre una notícia al televisor em recorda on estava exactament fa trenta anys i em sembla mentida haver tingut aquella innocència, aquella mida, aquell somriure tendre. Les imatges mostren l'alegria aparent de la jornada en què s'obria el mundial l'any 1982. Alguns jugadors que disputaren el campionat fan declaracions que no puc escoltar per la cridòria dels amics del meu fill. Escrute els rostres envellits d'aquells futbolistes, observe com el pas del temps els ha esculpit les cares d'arrugues, unes arrugues fondes com la decepció. Recorde que un dia vaig voler ser com ells, com aquells ídols que ara s'enfronten a una vellesa sense glòria. Un dia els vaig estimar, els vaig sentir herois, els vaig fer vítols d'ànim davant la pantalla. Però irremeiablement quan acabaven els partits i es confirmaven les derrotes els repudiava. Ja no volia ser com ells. I aquell rebuig primerenc, el desencís infantil en tastar la fel del desengany, la pena de sentir-me perdedor se'm marcà profunda com una maledicció.

16

Vist en perspectiva, potser aquella ruïna futbolística m'inculcà contra el patriotisme que durant anys em perseguia en les preguntes de l'avi. Molt sovint m'interrogava sobre si jo era aragonés o valencià. Aragonés o valencià? No, darrere d'aquella presumpta innocència les seues disquisicions apuntaven cap altres destinacions; en el fons volia dir espanyol o foraster. Eren els anys huitanta, l'espanyolisme de l'avi –lligat sense solució a la dictadura– emergia contra la meua valencianitat heretada de la mare, encara que l'únic valencianisme de la meua família es reduïa a un folklorisme ròneg i, molt sovint, reaccionari amb tot allò referit a la cultura pròpia. Aragonés o valencià? Apàtrida, però quan vaig triar el meu avi ja havia mort.

13

El tretze de juny de 2015 el meu fill fa nou anys i, encara que passa inadvertit per tots els convidats a la festa, jo en tinc quaranta-un. Els tinc de fa dos mesos, però només avui m'adone que significa que camine –amb l'ajuda d'unes crosses– cap a l'ancianitat, en els millors dels casos. La pista definitiva és que a Robert, al meu fill, li regalen una pilota de cuir. Quan l'obri, la mira amb una alegria desbordant i exclama que és oficial. Diu *oficial* i no de *reglament*. Llavors certifique que parlem un altre

idioma, que pertanyem a dos mons diferents. I recorde el meu pare; amb ell també em comuniqui amb una llengua distinta. I em sembla que és una bona idea recuperar els dialectes que perpetrem per entendre's, si és que alguna vegada ens hem entés. Així que és avui que decidisc reprendre les notes que he anat col·leccionant, posar ordre en les fotografies que he compilat i rescatar el projecte original de novel·la. Una novel·la que ha de succeir en l'espai i no en el temps. Una novel·la que cada vegada que parle amb Cristina per telèfon em reclama.

Quan arribe a casa i gire les quartilles disperses que decoren l'escriptori les repasse amb ganes de trobar un fil d'on estirar. Estire; tinc la pilota, el Mundial, el carrer encara per asfaltar on vivien els avis, el sol abrasador del migdia. És un fil? Llegisc i em pareix una història avorrida, gens meritòria. Descriu una infantesa insípida que germinarà en la vida d'un home comú que s'encavalca entre dos segles i que busca deixar un testimoni. Un testimoni de què? Té raó Cristina, si no destape els fantasmes faré una novel·la avorrida.

Avui dimecres em tornen a fer mal les cames. He pres un parell de calmants que m'han deixat planxat mentre veia la televisió. He tingut un somni que no recorde, però

m'he despertat sobresaltat. Encara amb el desassossec del somni que he oblidat, em vénen unes ganes terribles d'escriure. Arriben com una inundació, se m'escolen pels porus i em deixen xop d'ansietat. Tinc ganes d'agafar un full i un bolígraf per alliberar-me de les coses que m'he proposat contar, d'aquell xiquet que no entenia res, que era jo, dels estius de la meua soledat, de les morts invisibles que rodejaven els carrers on mil vegades em vaig pelar els genolls, de les persones amnèsiques, sordes, mudes, insensibles, cegues, ignorants, malvades, egoistes, criminals i traïdores, que llavors em semblaven uns adults exemplars. Però no trobe les forces per alçar-me del sofà i el mal reapareix com una advertència. No em queda una altra alternativa que rendir-me. I em console apuntant en la memòria alguna de les frases amb les quals foradaré un oblit del qual no vull ser partícip.

Escriure deu ser tornar a travessar aquell corredor fosc de la meua infantesa, arribar al llit i convocar els fantasmes i les bruixes; que vinguen i em mosseguen els peus.